

สรุป การสัมมนา

โครงการรัฐธรรมนุญ เปรียบเทียบ

สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า

ตอนที่ 3

รัฐธรรมนูญอังกฤษ: โครงสร้าง
ที่มา หลักการสำคัญและความเป็น
พลวัต

วันเวลา 7 มกราคม 2565 เวลา 13.30-15.30 น.
รูปแบบ ผ่าน Facebook Live สถาบันพระปกเกล้า
และสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
วิทยากร ผศ.ดร.พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กูรภัทร์ เครือณรัตน์
นักวิชาการ สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
[ผู้ดำเนินรายการ]
ผู้สรุป จิราวุฒิจิตจักร
ตรวจทาน ออกแบบและจัดทำ ธนิษฐา สุขะวัฒน์นะ
จัดโดย สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

01 ความเป็นมาของ รัฐธรรมนูญอังกฤษ

“
กล่าวได้ว่าที่สุด
รัฐธรรมนูญอังกฤษได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการปกครองรัฐ
ว่าต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของการใช้อำนาจรัฐ
ที่มาจากความยินยอมพร้อมใจของประชาชน
(Consent of the people)
ซึ่งเชื่อมโยงกับอีก 2 หลักการสำคัญอย่าง
“หลักอำนาจสูงสุดในการนิติบัญญัติของรัฐสภา”
(Parliamentary sovereignty)
และ “หลักนิติธรรม” (Rule of Law)
”

รัฐธรรมนูญอังกฤษ
: โครงสร้าง ที่มา หลักการสำคัญ
และความปลอดภัย

พ.ศ.ดร.พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย

สำนักเนชั่นเนชั่นเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า | www.kpi.ac.th

การปรากฏขึ้นของรัฐธรรมนูญอังกฤษนั้นอาจจะแตกต่างจากรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ คือ อังกฤษไม่ได้มีช่วง 'การสถาปนารัฐธรรมนูญที่ชัดเจน' แต่รัฐธรรมนูญอังกฤษเกิดมาจากการตกลึกกันของประวัติศาสตร์ทางการเมือง คำวินิจฉัยของศาล และการรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน

เอกสารสำคัญชิ้นหนึ่งของรัฐธรรมนูญอังกฤษ มีชื่อเรียกว่า '**แมกนา คาร์ตา**' มีจุดเริ่มต้นในช่วงปี ค.ศ. 1215 โดยพระเจ้าจอห์น กษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์ในขณะนั้น ทรงมีการปกครองประเทศตามอำเภอใจในหลายๆ เรื่อง อาทิ การเก็บ

ภาษี การสั่งลงโทษ การละเมิดจารีตประเพณี ฯลฯ จนทำให้เกิดความขัดแย้งกับขุนนางและศาสนจักร ซึ่งนำไปสู่การบีบบังคับให้พระเจ้าจอห์นต้องลงนามใน 'กฎบัตรแมกนา คาร์ตา' นี้

มหากฎบัตรแมกนา คาร์ตา มีเนื้อหาใจความสำคัญ อาทิ เสรีชนจะถูกจับกุมคุมขังไม่ได้ ยกเว้นโดยการตัดสินตามกฎหมาย ห้ามขาย ห้ามปฏิเสธ ความยุติธรรม การจัดเก็บภาษีของกษัตริย์ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐสภา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ากฎบัตรแมกนา คาร์ตานี้ได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกษัตริย์และสถาบันทางการเมืองอื่น และที่สำคัญที่สุด คือ **การวางหลักนิติธรรม (Rule of Law)** แนวคิดการปกครองโดยอาศัยกฎหมาย ไม่ใช่ตัวบุคคล รวมไปถึง **การจำกัดอำนาจรัฐ (Limited goverment)** อีกด้วย

ภายหลังจากการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ในปี ค.ศ. 1688 อังกฤษได้มีการสถาปนาหลักการสำคัญเพื่อวางโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคงไว้ซึ่งสถาบันกษัตริย์ เช่น หลักการอำนาจสูงสุดในการนิติบัญญัติเป็นของรัฐสภา ห้ามกษัตริย์แทรกแซงภารกิจของสภาสมาชิกรัฐสภา สมาชิกรัฐสภาต้องมาจากการเลือกตั้ง ห้ามมิให้จัดเก็บภาษีโดยปราศจากความยินยอมของประชาชน ความเป็นอิสระของศาล การสืบราชสันตติวงศ์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญอังกฤษมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตลอดระยะเวลา 800 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็น **การขยายสิทธิการเลือกตั้ง** [จากผู้ชายที่เสียภาษี เป็นผู้ชายทุกคน และเป็นพลเมืองทุกคน] **การค่อยๆ ลดทอนอำนาจของกษัตริย์** [จากห้ามเพียงแค่การเก็บภาษี จนนำไปสู่การห้ามแทรกแซงทางการเมือง] **การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน** [จากมีกฎบัตรคุ้มครอง จนนำไปสู่การมีองค์การตุลาการที่มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญคุ้มครอง] ฯลฯ

จุดที่น่าสังเกต คือ พัฒนาการรัฐธรรมนูญอังกฤษนั้น เป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องและแทบจะไม่สะดุดหยุดลง เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน หรือไทย ที่หลังจากมีการสถาปนาหลักการรัฐธรรมนูญก็มักที่จะตามมาด้วย การรัฐประหาร หรือการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญที่ถอยหลังลง

02

ลักษณะที่น่าสนใจ ของรัฐธรรมนูญ ประเทศอังกฤษ

คำกล่าวที่ว่าประเทศอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องนัก จากความเป็นมาของรัฐธรรมนูญอังกฤษทำให้เราได้ทราบว่า ประเทศอังกฤษมีกฎหมายที่เนื้อหาว่าด้วย การก่อสร้างสถาบันทางการเมือง การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง เช่น แมคนา คาร์ตา หรือกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ค.ศ. 1689 เพียงแค่ว่ากฎหมายหลายลักษณะอักษรเหล่านี้ไม่ได้ถูกรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ดังเช่นรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา

ธรรมชาติของรัฐธรรมนูญอังกฤษนั้น เกิดขึ้นมาจากกฎหมายหลายลักษณะอักษรที่กระจัดกระจายตามกฎหมายฉบับต่าง ๆ รวมไปถึงคำตัดสินของศาลซึ่งมีผลผูกพันกับสถาบันทางการเมืองและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่เรียกว่า คอมมอนลอว์ (Common Law) ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงข้อเขียนทางวิชาการซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง สิ่งเหล่านี้หากมีผลหรือเนื้อหาที่มีคุณสมบัติเป็นรัฐธรรมนูญ เช่น เป็นแหล่งกำเนิดและกำหนดอำนาจของสถาบันการเมือง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือจำกัดอำนาจของรัฐ เราก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญเชิงเนื้อหาที่ว่าได้ กล่าวคือ

**รัฐธรรมนูญอังกฤษสำคัญที่
เนื้อหาของกฎหมาย
(ไม่ได้สำคัญแค่ชื่อของกฎหมาย)**

03 ธรรมชาติของ รัฐธรรมนูญอังกฤษ

🇬🇧 กฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

เป็นกฎเกณฑ์ที่มาจากการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการกำกับระบบการเมืองการปกครอง ก็ถือได้ว่ากฎเกณฑ์หรือกฎหมายเหล่านี้เป็นรัฐธรรมนูญด้วย เช่น กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมายว่าด้วยการกักขังจำคุก โดยศาล กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง เป็นต้น

🇬🇧 คอมมอนลอว์

เป็นกฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรที่ถูกสร้างขึ้นโดยองค์กตตุลาการผ่านคำวินิจฉัยต่างๆ ซึ่งเป็นคดีที่ศาลได้เข้าไปตัดสินข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง หรืออำนาจของรัฐและประชาชน เช่น คำวินิจฉัยที่ว่าด้วยพระราชอำนาจ คำวินิจฉัยที่ว่าด้วยเอกสิทธิ์ของรัฐสภา รวมไปถึงคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น

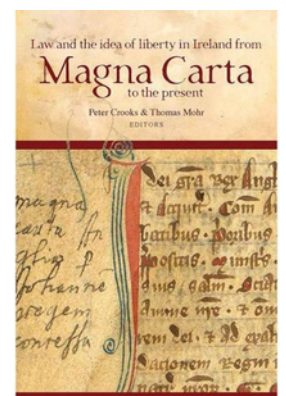
🇬🇧 ธรรมเนียมปฏิบัติ

เป็นชุดปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกำกับพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองต่างๆ อย่างไรก็ตามธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย แต่จะมีสภาพบังคับทางการเมือง ทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติที่ว่าด้วยความรับผิดชอบทางการเมือง เมื่อเกิดข้อผิดพลาดทางการเมือง หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่ว่าด้วยแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีของกษัตริย์

🇬🇧 งานเขียนของผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งกล่าวถึงหลักการ คำสอน คำอธิบายว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ในทางปฏิบัติย่อมถือได้ว่า งานเขียนเหล่านี้นับเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญด้วย

04 บทสรุป

เหตุผลที่ทำให้รัฐธรรมนูญประเทศอังกฤษยืนยาว

เนื่องมาจากกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญอังกฤษ เป็นผลพวงมาจากการเรียกร้องของประชาชนจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up) แทบทั้งสิ้น ทำให้รัฐธรรมนูญอังกฤษมีลักษณะเป็นสัญญาประชาคม เป็นผลให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามเป็นเวลาช้านาน

รัฐธรรมนูญอังกฤษนอกจากจะมีความเป็นพลวัตรแล้วยังมีความยืดหยุ่นสูง สามารถแก้ไขได้ง่าย เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญนั้น รัฐสภามีอำนาจและสามารถแก้ไขได้เช่นเดียวกับกฎหมายปกติ

